

ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуульд
нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай
хуулийн төслийн талаар

Иргэний болон улс төрийн эрхийн тухай олон улсын пактын 14 дүгээр зүйлд “3(b).Хүн бүр өөрийг нь яллагдагчаар татсан аливаа эрүүгийн хэргийг хянан хэлэлцэхэд бүрэн тэгш эрхийн үндсэн дээр өмгөөлүүлэх ажлаа бэлтгэх хүрэлцээтэй хугацаа, бололцоотой байх, сонгож авсан өмгөөлөгчтэйгээ харилцах баталгаагаар хангагдах эрхтэй” гэж заасан.

НҮБ-ын Дур зоргоор саатуулах асуудал хариуцсан Ажлын хэсгийн дүгнэлт болон Монгол Улс дахь хүний эрх, эрх чөлөөний байдлын талаарх Хүний эрхийн Үндэсний Комиссын 22 дахь илтгэлд тусгасан дүгнэлт, зөвлөмжийг хэрэгжүүлэх шаардлага тулгараад байна.

Тухайлбал, НҮБ-ын Дур зоргоор саатуулах асуудал хариуцсан Ажлын хэсгээс өгсөн дүгнэлтэд “Хүний эрхийн түгээмэл тунхаглалын 10 дугаар зүйл, Иргэний болон улс төрийн эрхийн тухай олон улсын пактын 14 (1) ба 14 (3) (b) зүйлд нийцүүлэн өмгөөлөгч шүүхийн өмнөх шатны ажиллагаа зэрэг эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх бүх шатанд хэргийн материалтай танилцах адил тэгш эрхээр хангах, өмгөөлөгч хэргийн материалыг хуулбарлах боломжийг олгох;” гэж зөвлөсөн.¹

-Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн 2020 оны 10 дугаар дүгнэлтэд “Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаа нь Монгол Улсын Үндсэн хуулиар баталгаажсан хүний эрхийг үндэслэлгүй хязгаарласан шинжгүй, хууль зүйн процессын суурь зарчмуудад нийцсэн байх ёстой. Энэ утгаараа хуульд гэмт хэрэгт сэрдэгдэж байгаа этгээдийн эрх зүйн байдлыг дээрх хуулиар нарийвчлан зохицуулж өгөөгүйн улмаас тухайн этгээдээс гэрчийн мэдүүлэг авч, түүний эрхийг хөндөх байдал гаргахаар байгааг хууль тогтоогч анхаарч, хуулийн зохицуулалтыг боловсронгуй болгох шаардлага байна...” гэж дүгнэсэн байдаг.

Хүнийг гэмт хэрэгт сэжиглэх илэрхий, хангалттай үндэслэл байсаар атал гэрчээр мэдүүлэг авсаны дараа баривчлах, эрүүгийн хэрэг үүсгэж яллагдагчаар татах тогтоол үйлдсэний дараа сэжигтэн болгох нь Үндсэн хуулиар баталгаажсан “өөрийгөө өмгөөлөх” эрх, “өөрөө өөрийнхөө эсрэг мэдүүлэг өгөхийг шаардах, мэдүүлэг гаргуулахаар шахалт үзүүлэх, хүч хэрэглэхийг хориглоно” гэж заасантай нийцэхгүй тул гэрчээр мэдүүлэг авч байх үед гэмт хэрэгт сэжиглэх үндэслэл тогтоогдвол мэдүүлэг авах ажиллагааг зогсоож, сэжигтнээр мэдүүлэг авах ажиллагааг хуульд заасны дагуу явуулах зохицуулалтыг тусгах шаардлагатай байна.

-Практикт мэдүүлэг авах ажиллагааг өмгөөлөгчгүйгээр явуулж, хууль бусаар хэрэг хүлээлгэх, өөрийнх нь эсрэг мэдүүлэг авах тохиолдлууд цөөнгүй гарч байгаатай холбоотойгоор өмгөөлөгч оролцуулах хүсэлт гаргасан бол эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх бүх ажиллагаанд өмгөөлөгч заавал оролцуулах асуудлыг хуулиар баталгаажуулах шаардлага тулгараад байна.

---

¹ Дур зоргоор саатуулах асуудал хариуцсан Ажлын хэсэг: Монголд хийсэн айлчлалын урьдчилсан дүгнэлт, URL: https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/issues/detention-wg/country-visit/2022-10-13/EOM_statement_Visit_Mongolia_14Oct2022_Mongolian.pdf

-Шүүх хуралдаан хойшилж буй шалтгаан нөхцөлийн дийлэнх нь өмгөөлөгчтэй холбоотой болох нь шүүхийн практикт хийсэн судалгаагаар харагддаг бөгөөд шүүх хуралдааныг хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр удаа дараа хойшлуулж байгаа нөхцөл байдлыг хязгаарлах үүднээс өмгөөлөгчийн хариуцлагатай холбоотой зохицуулалтыг боловсронгуй болгох шаардлагатай байна.

Түүнчлэн шүүгдэгчийн гэм буруутай эсэхийг хянан хэлэлцэх үндсэн шүүх хуралдааны бэлтгэлийг талуудын оролцоотой хангаж, шүүх хуралдаан хойшлогдох явдлыг багасгах зорилгоор 2017 оны Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуульд шүүхийн урьдчилсан хэлэлцүүлэг явуулах журмыг шинээр хуульчилсан бөгөөд мөн хуулийн 33.1 дүгээр зүйлийн 8 дахь хэсэгт “Шүүхийн урьдчилсан хэлэлцүүлэгт оролцох хүсэлт гаргасан тохиолдолд хохирогч, түүний хууль ёсны төлөөлөгч, өмгөөлөгчийг оролцуулж болно. Хохирогч, түүний хууль ёсны төлөөлөгч, өмгөөлөгч ирээгүй нь шүүхийн урьдчилсан хэлэлцүүлгийг хойшлуулах үндэслэл болохгүй.” гэж заасан.

Ийнхүү шүүхийн урьдчилсан хэлэлцүүлгийг шүүх нэг удаа явуулах агуулгаар дээрх заалтыг хуульчилсан боловч хуулийн буруу хэрэглээ тогтож, оролцогч ирээгүй нь шүүхийн урьдчилсан хэлэлцүүлгийг удаа дараа хойшлуулах шалтгаан болсоор байна.

Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 34.16 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт “Шүүх хуралдааныг хойшлуулахад талуудын санал, хүсэлтийг харгалзан дараагийн шүүх хуралдааны товыг тогтоож, хуралдааны бэлтгэл хангах арга хэмжээг авна.” гэж заасан ба шүүхийн практикт шүүх хуралдааныг 1 сар, түүнээс илүү хугацаагаар хойшлуулах явдал гарсаар байна.

Энэ нь хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны эрх ашигт сөргөөр нөлөөлж байх тул шүүх хуралдааныг түргэн, шуурхай явуулах нөхцөлийг бүрдүүлэх шаардлагатай байна.

-Тухайн хэргийн ээдрээ төвөгтэй байдал, эсхүл ажиллагаа ихтэй, олон яллагагчтай, эсхүл олон үйлдэлтэй зэрэг нөхцөл байдлыг харгалзан шаардлагатай тохиолдолд мөрдөн байцаалт явуулах хугацааг сунгаж болох зохицуулалтыг хуульчилсан боловч олон оролцогчтой хэргийг шүүхэд хянан шийдвэрлэх ажиллагааг хэрхэн, ямар журмаар явуулах нь тодорхойгүй байх тул нарийвчлан зохицуулах шаардлагатай байна.

-Хавтаст хэргийг цахимжуулах, цахим хэрэгсэл ашиглаж нотлох баримт цуглуулах, бэхжүүлэх, хадгалах, үнэлэх хэрэгцээ, шаардлага нь өнөө цагт тулгамдсан асуудал болж байгаа бөгөөд хавтаст хэргийг цахимжуулах нь цаасан суурьтай бичиг баримт, нотлох баримтыг боловсруулахад шаардагдах зардал, цаг хугацааг бууруулах ач холбогдолтой юм.

Иймд тус ажиллагааг процессжуулах, хуульчлах хэрэгцээ, шаардлага тулгараад байна. Тухайлбал, олон оролцогчтой хэргийг мөрдөн шалгах ажиллагаанд прокурорын яллах дүгнэлтийг хуулбарлан гардуулж өгөхөд ихээхэн зардал, цаг хугацаа шаардагддаг.

Шүүхийн үйл ажиллагаа олон нийтэд нээлттэй, ил тод байх, шүүх хуралдааныг цахимаар нэвтрүүлэх эрх зүйн үндэслэлийг Монгол Улсын шүүхийн тухай хуулиар зохицуулсан хэдий ч тус асуудлыг хэрхэн хэрэгжүүлэхтэй холбогдох журам гараагүй буюу өмнөх хуулийн хүрээнд мөрдөж байсан хуучин журмууд хүчин

төгөлдөр хэвээр байна. Энэхүү журмаар шүүхийн зүгээс шүүх хуралдааныг шууд дамжуулах бус өргөн нэвтрүүлгийн буюу хэвлэл мэдээллийн байгууллага, тэдгээрийн ажилтан дамжуулахтай холбогдох асуудлыг журамласан байх бөгөөд төр, байгууллага, хувь хүний нууц, насанд хүрээгүй этгээдэд холбогдох эрүү, иргэн, захиргааны хэрэг, маргааныг хянан шийдвэрлэх шүүх хуралдааныг цахимаар мэдээлэхийг хоригложээ. Иймд шүүхийн үйл ажиллагааны олон нийтэд нээлттэй, ил тод байдлын хэлбэрүүдийг тодорхойлох, тэдгээрийг биечлэн болон цахимаар хэрхэн хэрэгжүүлэхтэй холбоотой зохицуулалт, түүнчлэн хэргийн оролцогчид хэрэг хянан шийдвэрлэх шүүхийн ажиллагаа цахимаар нээлттэй, ил тод байх, үүнийг хэрхэн, ямар ажиллагаанд хэрэгжүүлэх зэрэг талаар хуульчлах шаардлагатай байна.

-Шүүхийн шийдвэрийг оролцогчид гардуулах харилцааг журамласан Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 13.5 дугаар зүйлийн 9 дэх хэсэг, 36.13 дугаар зүйлийн 1, 2, 4 дэх хэсэг, 39.10 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэг, 40.8 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсгийн зохицуулалтаас үзэхэд төрийн нууцад хамаарах мэдээлэл агуулсан шийдвэрийг оролцогчид хэрхэн танилцуулах, эсхүл гардуулах асуудлыг хуульд нарийвчлан зохицуулаагүй байна.

-Мөрдөн шалгах ажиллагааны явцад гэмт хэрэг үйлдэж, яллагдагчаар татагдан цагдан хоригдсон тохиолдолд цагдан хорих хугацааг тусад нь тоолох эсэх, түүнчлэн хорих ял эдэлж байгаа ялтанд цагдан хорих таслан сэргийлэх арга хэмжээ авсан үед хорих ялын хугацаа дууссан бол цаашид үргэлжлүүлэн цагдан хорих эсэх нь тодорхой зохицуулагдаагүй байна.

-Хэргийн оролцогчоос мэдүүлэг авах процессыг бэхжүүлсэн дууны, дүрсний, дуу-дүрсний бичлэгийг ямар хугацаанд хэрхэн хадгалах талаар зохицуулаагүй байна. Мэдүүлгийн тэмдэглэлүүд дууны болон дуу-дүрсний бичлэгээс зөрөх тохиолдол практикт гардаг бөгөөд Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 16.7 дугаар зүйлийн 2-т “Мөрдөн шалгах ажиллагаа, прокурорын хянан шалгах ажиллагаа, шүүх хуралдааны тэмдэглэлд тусгагдсан нөхцөл байдал нь дууны, дүрсний, дуу-дүрсний бичлэгээс зөрсөн тохиолдолд шүүх, прокурор дууны, дүрсний, дуу-дүрсний бичлэгийг нотлох баримтаар тооцно.” гэж заасан тул дууны, дүрсний, дуу-дүрсний бичлэгийг тодорхой хугацаагаар хадгалах зохицуулалтыг хуульчлах шаардлагатай байна.

-Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд шууд хамаарах Өмгөөллийн тухай хуульд заасан өмгөөлөгчийн зарим эрх процессын хуульд тодорхой тусгагдаагүйгээс мөрдөн шалгах ажиллагааг хэрэгжүүлэгчийн зүгээс хуулийн зохицуулалтыг зөрүүтэй ойлгох, хууль зүйн туслалцаа үзүүлэх үүргээ хэрэгжүүлэхэд хүндрэл үүсэх, хэргийн бодит байдлыг тогтооход чухал ач холбогдол бүхий баримтыг шүүхэд гарган өгөх боломжгүй болох тохиолдлууд гарч байх тул эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд оролцох өмгөөлөгчийн эрх, үүргийг Өмгөөллийн тухай хуулийн зохицуулалттай уялдуулан нарийвчлан тусгах шаардлагатай байна.

-Хүний эрхийн Үндэсний Комиссын хийсэн судалгаагаар шүүхийн хэлэлцүүлэг үр дүнтэй явагддаггүй, шүүх мэтгэлцээнд үндэслэсэн хөндлөнгийн шийдвэр гаргадаггүй, өмгөөлөгчийн оролцоо хангалтгүй байгаа нь тогтоогдсон. Тодруулбал, цагдан хорих таслан сэргийлэх арга хэмжээ авах, өөрчлөх, хүчингүй болгох, хугацаа сунгах эсэхийг шийдвэрлэх шүүхийн хэлэлцүүлэгт “өмгөөлөгчийн оролцоо, мэтгэлцэх зарчим хангагдаж байгаа эсэх” талаар судалгаанд оролцсон шүүгч, прокуроруудын 46 хувь нь “дунджаас дээгүүр” гэж хариулсан бол “хангалттай

сайн” гэж шүүгчдийн 3.8 хувь, прокуроруудын 10.3 хувь нь тус тус үзжээ. Харин өмгөөлөгчдийн 72.1 хувь нь “өмгөөлөгчийн оролцоо туйлын хангалтгүй” байдаг талаар дурджээ.²

Цагдан хорих таслан сэргийлэх арга хэмжээний хэлэлцүүлэгт оролцох өмгөөлөгчийн оролцоо хангалтгүй, өмгөөллийн үйл ажиллагааг хэрэгжүүлж чадахгүй байгаа шалтгааныг “цагдан хорих таслан сэргийлэх арга хэмжээ авахаар гаргаж буй саналын үндэслэл, түүнийг нотолсон нотлох баримттай өмгөөлөгчийг танилцуулдаггүй, талуудыг мэтгэлцэх боломж олгодоггүй” гэж тайлбарласан байна.

Түүнчлэн цагдан хорих таслан сэргийлэх арга хэмжээг ихэвчлэн мөрдөн байцаалтын шатанд авдаг бөгөөд мөрдөн байцаалтын ажиллагаа дуусаагүй гэх шалтгаанаар цагдан хорих арга хэмжээ авах, сунгах, өөрчлөх үндэслэл болж буй нотлох баримтыг өмгөөлөгчид танилцуулдаггүй, мөрдөн шалгах ажиллагааны нууц алдагдах гэсэн шалтгаанаар хаалттай бөгөөд эргэлзээтэй байдлаар шүүхийн хэлэлцүүлэг явагдаж байгаа нь НҮБ-ын Дур зоргоор саатуулах асуудал хариуцсан ажлын хэсгийн урьдчилсан дүгнэлтэд мөн дурдагдсан.

Иймд мөрдөн шалгах ажиллагаанд хүний эрхийн зөрчил гарахаас урьдчилсан сэргийлэх зорилгоор сэжигтэн, яллагдагч, шүүгдэгч, тэдгээрийн хууль ёсны төлөөлөгч, өмгөөлөгчийг сэжигтнийг баривчлах, таслан сэргийлэх арга хэмжээ авах болсон үндэслэлд хамаарах нотлох баримттай танилцуулах, тайлбар хийх, холбогдох баримт, мэдээллийг гаргаж өгөх боломжоор хангах замаар шүүхийн хэлэлцүүлгийг талуудын мэтгэлцээний үндсэн дээр явуулах эрх зүйн орчинг сайжруулах шаардлагатай байна.

-Анхан шатны журмаар хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаа нь тухайн шүүгдэгчийн хувьд прокуророос шүүхэд шилжүүлсэн эрүүгийн хэргийн хүрээнд явагдахаар хуульчлагдсан бөгөөд хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаа прокурорын удирдлага, хяналтад явдаг, өмгөөлөгчийн зүгээс гаргадаг нэмэлт нотлох баримт цуглуулахтай холбоотой хүсэлтийг хангалттай шийдвэрлэдэггүй тул өмгөөлөх тал шүүхэд нэмэлт нотлох баримт гаргаж өгөх боломжийг нээх нь зүйтэй байна.

-Хуульд ямар хэрэгт яллагдаж байгаагаа мэдэх эрхийн хэрэгжилтийг бодитойгоор хангах хүрээнд эрүүгийн хэрэг үүсгэж яллагдагчаар татсан тогтоолын хувийг авах эрхийг яллагдагчид олгох шаардлагатай байна. Олон үйлдэлтэй, мөн Эрүүгийн хуульд заасан олон зүйл хэсэгт буруутгагдаж байгаа хүний тухайд яллагдагчаар татах тогтоол хэдэн зуун хуудастай, шууд танилцаж, юунд буруутгагдаж байгаагаа ойлгоход төвөгтэй байдгаас хуулиар баталгаажсан эрхийг нь хангах боломж хязгаарлагддаг.

-Хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны явцад мөрдөгч, прокуророос гарч байгаа, тэр тусмаа мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулах, нотлох баримттай холбоотой шийдвэрүүд хууль зүйн болон нотолгооны үндэслэлтэй байх зайлшгүй шаардлагатай. Дээрх асуудлаар хэргийн оролцогчоос гаргасан хүсэлтийг шийдвэрлэхдээ прокурор, мөрдөгч хангаагүй, татгалзсан үндэслэлээ тодорхой заахгүй, зөвхөн хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаа үргэлжилж байгаа талаарх хариу өгч хэвших хандлагатай байна. Энэ нь Үндсэн хуульд заасан “... албан тушаалтанд өргөдөл, гомдол гаргаж шийдвэрлүүлэх эрхтэй. Төрийн байгууллага

² Монгол Улс дахь хүний эрх, эрх чөлөөний байдлын талаарх 22 дахь илтгэл, URL: <https://nhrcm.gov.mn/assets/img/58c1302622c8c88d036544f656fdff5d.pdf>

албан тушаалтан нь иргэдийн өргөдөл гомдлыг хуулийн дагуу шийдвэрлэх үүрэгтэй” гэсэн заалтыг бодитоор хэрэгжих боломжийг хааж, үндэслэлгүй, ёс төдий, ажил хэрэгч бус хандлагыг бүрдүүлж байна. Иймд хүсэлтийг хангахаас татгалзаж байгаа үндэслэлийг тухайн шийдвэртээ тодорхой тусгах зохицуулалтыг хуульчлах шаардлагатай байна.

Ийнхүү дээр дурдсан практик хэрэгцээ, шаардлагыг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт тусгасан зорилт, Монгол Улсын Их Хурлын 2024 оны “Хууль баталсантай холбогдуулан авах зарим арга хэмжээний тухай” 18 дугаар тогтоол, Улсын Их Хурлын 2024 оны “Хууль баталсантай холбогдуулан авах зарим арга хэмжээний тухай” 05 дугаар тогтоолыг хэрэгжүүлэх зорилгоор, Иргэний болон улс төрийн эрхийн тухай олон улсын пакт болон Монгол Улс дахь хүний эрх, эрх чөлөөний байдлын талаарх Хүний эрхийн Үндэсний Комиссын 22 дахь илтгэлд тусгасан дүгнэлт, зөвлөмжид нийцүүлж Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн үзэл баримтлалыг тодорхойлж, түүнд нийцүүлж хуулийн төслийг боловсрууллаа.

Хуулийн төсөлд дараах асуудлыг тусгасан. Үүнд:

-Хүнийг гэмт хэрэгт сэжиглэх үндэслэл байгаа бол түүнийг гэрчээр дуудах, эсхүл түүнээс гэрчийн мэдүүлэг авахгүй байх, гэрчийн мэдүүлэг авах үед түүнийг гэмт хэрэгт сэжиглэх үндэслэл илэрсэн бол гэрчийн мэдүүлэг авахыг даруй зогсоох;

-Хүний халдашгүй байх, өмгөөлүүлэх, хууль зүйн туслалцаа авах эрхийг хангах хүрээнд мөрдөн байцаалтыг өмгөөлөгчийг байлцуулахгүйгээр явуулахгүй байх, хэрвээ өмгөөлөгчийг байлцуулахгүйгээр мөрдөн байцаалт явуулж нотлох баримт цуглуулсан, хэрэг хүлээлгэсэн тохиолдолд тухайн мэдүүлэг, нотлох баримтыг үнэлэхгүй байх;

-Шүүх хуралдааныг хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр удаа дараа хойшлуулдаггүй байх эрх зүйн орчныг тодорхой болгох;

-Олон оролцогчтой хэргийг шүүхэд хянан шийдвэрлэх ажиллагааны журмыг тогтоох;

-Хавтаст хэргийг цахимжуулах, шүүх, прокурор, мөрдөн шалгах эрх бүхий байгууллагуудын нэгдсэн системд холбох, ашиглах журмыг Шүүхийн ерөнхий зөвлөл, Улсын ерөнхий прокурор, хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн хамтран батлах;

-Төрийн нууцад хамаарах мэдээлэл агуулсан шүүх, прокурорын шийдвэрийг оролцогчид танилцуулах, гардуулан өгөх журмыг нарийвчлан зохицуулах;

-Шинээр нэгтгэсэн хэрэгт цагдан хоригдсон хугацааг тусад нь тоолох, хорих ял эдэлж байгаа ялтанд цагдан хорих таслан сэргийлэх арга хэмжээ авсан үед хорих ялын хугацаа дуусахаар бол хуульд заасны дагуу цаашид цагдан хорих таслан сэргийлэх арга хэмжээ авах эсэхийг шүүх шийдвэрлэх;

-Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуульд заасны дагуу бэхжүүлсэн дууны, дүрсний, дуу-дүрсний бичлэгийн хамгаалалт, аюулгүй байдлыг хангах, хадгалах хугацааг нарийвчлан тодорхойлох;

- Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хууль, Өмгөөллийн тухай хуульд заасан хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд оролцох өмгөөлөгчийн эрх, үүргийг уялдуулах;

-Сэжигтэн, яллагдагч, шүүгдэгч, тэдгээрийн хууль ёсны төлөөлөгч, өмгөөлөгч сэжигтнийг баривчлах, таслан сэргийлэх арга хэмжээ авах болсон үндэслэлд хамаарах нотлох баримттай танилцах, таслан сэргийлэх арга хэмжээ авах шүүхийн хэлэлцүүлгийг талуудын мэтгэлцээний үндсэн дээр явуулах;

-Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуульд яллах, өмгөөлөх талын эрх тэгш мэтгэлцэх зарчмыг хэрэгжүүлэх, хэргийн оролцогчийн эрхийг хангаснаар хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны дараагийн шатанд хэргийг шилжүүлдэг байх;

-Мөрдөгч, прокурор Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 1.7 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасан яллагдагч, шүүгдэгчийг цагаатгах, хэргийг хөнгөрүүлэх нөхцөл байдлыг нотлох чиг үүргээ хэрэгжүүлээгүй бол яллагдагч, шүүгдэгч энэ талаарх нотлох баримтыг шүүхэд гаргах;

-Хүн ямар хэрэгт яллагдаж байгаагаа мэдэх эрхийг хангах хүрээнд эрүүгийн хэрэг үүсгэж яллагдагчаар татсан талаарх тогтоолыг гардуулан өгөх;

-Шүүх, прокурор, мөрдөгч Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 16.10 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэгт заасан хүсэлтийг хангахаас татгалзаж байгаа үндэслэлийг тухайн шийдвэртээ тодорхой тусгах зэрэг зохицуулалттай холбоотой өөрчлөлтийг тусгалаа.

Хуулийн төсөл батлагдсанаар хуулийг хэрэгжүүлэхэд тулгарч байсан хүндрэл бэрхшээл арилж, Монгол Улсын Үндсэн хуульд заасан халдашгүй, чөлөөтэй байх болон өөрийгөө өмгөөлөх, хууль зүйн туслалцаа авах үндсэн эрх улам бүр баталгаажиж, Монгол Улсын нэгдэн орсон олон улсын гэрээ, конвенцид нийцнэ.

Ийнхүү мөрдөн шалгах ажиллагааны явцад хүний эрхийн зөрчил гарахаас урьдчилсан сэргийлэх эрх зүйн орчин боловсронгуй болсноор хүний эрх чөлөөг хангах, зөрчигдсөн эрхийг нөхөн сэргээн эдлүүлэх ажлын үр дүн дээшилнэ.

Түүнчлэн шүүхэд хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаа цахим хэлбэрт шилжсэнээр зарим хэрэг, маргааныг богино хугацаанд хянан шийдвэрлэх замаар хүний эрх, эрх чөлөөг хамгаалагдаж, шүүхийн үйлчилгээний чанар, хүртээмж дээшилж, иргэд цаг хугацаа, орон зайнаас үл хамааран үйлчилгээг шат дамжлагагүй, шуурхай авах нөхцөл бүрдэнэ.

Хуулийн төслийг Монгол Улсын Үндсэн хуульд нийцүүлэн боловсруулсан бөгөөд хуулийн төсөлтэй холбогдуулан Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсруулсан. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн 3 дугаар зүйлд "Баривчлах шийтгэл оногдуулсан шүүхийн шийдвэрийг 2025 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрийг хүртэл хугацаанд нийслэлд шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага, аймаг, суманд цагдаагийн байгууллага гүйцэтгэнэ. Цагдаагийн байгууллага баривчлах шийтгэл оногдуулсан шүүхийн шийдвэрийг биелүүлэх чиг үүргийг энэ зүйлд заасан хугацааны дотор үе шаттайгаар шүүхийн шийдвэр биелүүлэх байгууллагад шилжүүлнэ." гэж заасныг хэрэгжүүлэхэд

санхүүгийн асуудлыг шийдвэрлэх, бэлтгэл ажлыг хангах шаардлагатай байх тул хуулийн төслөөр "2025 оны" гэснийг "2027 оны" гэж өөрчлөхөөр тусгалаа.

Хуулийн төслийг боловсруулж, Хууль зүй, дотоод хэргийн сайдын 2023 оны 04 дүгээр сарын 18-ны өдрийн А/141 тоот тушаалаар байгуулагдсан Эрүүгийн хууль тогтоомжийн уялдаа холбоог хангах, боловсронгуй болгох чиг үүрэг бүхий Байнгын ажлын хэсгийн гишүүдээр хэлэлцүүлсэн болно. Түүнчлэн Хууль зүй, дотоод хэргийн яамны цахим хуудас (<https://mojha.gov.mn/>)-аар олон нийтээр хэлэлцүүлж, санал авсан болно.

-----oOo-----